

LAPSIPERHEIDEN KÖYHYYS-SEMINAARI 26.10.2010

Marika Niittykoski,

Vaasan kaupungin johtava talous- ja velkaneuvoja - ledande ekonomi- och skuldrådgivare

Aina kun lapsi tulee perheeseen, taloudellinen tilanne muuttuu. Tulot pienenevät ja menot lisääntyvät. Toivottavaa olisi, että tuolloin taloudellinen tilanne perheessä olisi vakaa. Perheen kasvaminen ei ainakaan taloudellista tilannetta paranna, lapsilisästä huolimatta. Tulee muistaa, että lapsesta aiheutuu menoja pitkäksi aikaa, vähintään 18 vuotta.

Onnellisempi saattaa olla perhe, joka köyhyydestä huolimatta on saanut pidettyä talouden tasapainossa. Verrattuna hyvä-tuloiseen perheeseen, jossa harkintakyky on pettänyt ja isotkaan tulot eivät tahdo riittää velkojen maksuun. Kuluttamista mainostetaan niin voimakkaasti, että vaatii itsekuria asettaa sille sopivat rajat.

Olen nähnyt perheitä ja yksinhuoltajia, jotka köyhyydestä huolimatta elävät onnellista ja antoisaa elämää. Löytyy perheitä, joiden arvomaailmassa rahalle ei anneta suurinta merkitystä. On opittu pärjäämään ja käyttämään kekseliäisyyttä ja luovuutta löytämään omia keinoja. Varsinkin jos perheen vanhemmat ovat edelleen yhdessä tai löytyy välittäviä sukulaisia ja ystäviä eli turvaverkostoa, löytyy keinot päästä eteenpäin kun eteen tulee ongelmia. Sanotaan, että jos vanhemmat voivat hyvin, lapsetkin voivat hyvin.

Jos köyhyyden rinnalle tulee toivottomuus, katkeruus ja masennus, on tilanne toisenlainen. Tuolloin käy usein niin, että lapset jäävät henkisesti yksin, tuolloin köyhyyden poistaminen, poistaa vain osan ongelmista. Eikä välttämättä niitä vaikeimpia ongelmia.

Köyhyys ja masennus kulkevat luonnollisesti käsi kädessä. Kun elämä on jatkuvaa taistelua talous-asioissa, on vaarana voimien loppuminen. Jos kuitenkin köyhyydestä huolimatta pystyy olemaan ylivelkaantumatta ja pitämään perheen talouden tasapainossa, ovat mahdollisuudet perheen hyvinvointiin huomattavasti paremmat.

Kun keskustelen asiakkaiden kanssa ylivelkatilanteista, nousevat usein alkoholi- ja yhä enemmän peliriippuvuus esiin. Niillä on merkittävää vaikutusta avioeroihin, henkisiin ongelmiin ja masennukseen. Ne järkyttävät lasten hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta. Surullista on se, jos eron jälkeen isä lakkaa kantamasta vastuuta lapsistaan.

Yksi suurimmista syistä ylivelkaantumiseen on mielestäni yksinhuoltajuus ja turvaverkoston puuttuminen. Kun talous on pelkästään toisen vanhemman varassa, ei talous kestä yllätyksiä. Talous on usein muutoinkin tiukalla ja laskut on hoidettava, hyvätkään selitykset eivät auta. Tuolloin äiti jää yksin ja kaikki jää hänen varaansa. Voi vain kuvitella mitä perhe käy läpi, kun äiti ei enää jaksa. On niin paljon muistettavaa, järjestettävää ja jaksettavaa; vaatteet, kengät, sukset, luistimet, harrastukset, synttärarit, kavereiden synttärarit, päiväkotit, koulu, viemiset, hakemiset...

Vaikuttaa siltä, että velkaneuvonnan tarve pohjanmaalla ei ole niin suurta kuin muualla Suomessa. Monet ovat olleet sitä mieltä, että täällä toimii tukiverkostot paremmin ja erityisesti ruotsinkielisellä väestöllä. Valitettavan usealla kuitenkin turvaverkosto puuttuu.

Tuolloin tulee erittäin suureen tarpeeseen esim. sosiaalitoimisto, seurakunnan diakoniyö ja Suomen Punaisen Ristin toiminta. Surullisena kuuntelen seurakunnasta eronneiden määrästä. Useat eivät varmaankaan tiedosta, kuinka paljon taloudellistakin apua diakonit vähävaraisille välittävät. Seurakunnan apu on usein kuin viimeinen oljenkorsi apua tarvitsevalle.

On sääli, että usein köyhyys ja ylivelkaantuminen jatkuvat sukupolvelta toiselle. Kun talous on ollut tiukalla lapsuuden kodissa, on nuorella usein houkutus hankkia kaipaamiaan tavaroita heti kun se on mahdollista. Tällä hetkellä rahaa on erittäin helppo saada, jos luottotiedot ovat kunnossa. Pikavippi-firmoja on lukematon määrä ja sieltä rahaa virtaa, hetken aikaa. Jos nuorta ei ole opastettu ja varoitettu tai jos hänellä on henkisesti vaikeaa, ei hän välttämättä mieti tulevaa eli maksun aikaa.

Nyky-ihminen ei ole kärsivällinen. Jo varhaisessa vaiheessa aloitetaan velkaantuminen. Kaikki rahat menevät luottoihin ja pakollisiin menoihin. Täytyy päivittäin miettiä, miten rahat saadaan riittämään. Jos voitaisiin aloittaa velkaantuminen varovaisemmin ja odottaa työstä kertyvää varallisuutta kärsivällisemmin, olisi koko perheen helpompi hengittää. Eli edelleen... jos vanhemmat voivat hyvin, myös lapset voivat hyvin.

Ei pienten lasten onni ole niinkään varallisuudesta riippuvainen, vaan siitä, että vanhemmilla on hyvä ja turvallinen olla, eikä mieltä rasita taloudelliset vaikeudet. Kyllä kuluttamaan ehtii myöhemminkin. Jos vanhemmat ovat tarkkoja talouden pidossa ja harjoittavat varovaista kulutusta, oppivat lapset myös vastuullisen rahankäytön.

Toivoisin jokaisen ihmisen varovan ylivelkatilanteita viimeiseen asti. Toivoisin ihmisten ottavan velkaa erittäin varovasti, jättävän lainaehtoihin pelivaraa, kuluttavan maltillisesti, välttävän riskejä, toivoisin heidän säästävän ja maksavan laskut ajallaan, sopeuttavan menot tuloihin, löytävän omaan talouteen sopivan mallin pitämään talouden tasapainossa, olemaan maltillisia ja kärsivällisiä. Ylivelkatilanne on henkisesti äärimmäisen raskasta, koko perheelle.

Olisi hyvä lisätä pankkien ja luotonantajien vastuuta siten, ettei lainaa anneta liikaa eivätkä maksut olisi maksukyvyyn ylärajoissa. Myös taloustiedon lisääminen koulujen opetusohjelmiin olisi tärkeää. Koulutuksen merkitystä olisi myös hyvä saada nuorille painotettua avaimena turvatumpaan tulevaisuuteen. Mutta loppujen lopuksi tärkein vastuu on ihmisellä itsellään.

Vaikka suurin vastuu on itsellä, ei ihminen voi elämää hallita. Tulee sairastumisia, avioeroja, työttömyyttä, yksinhuoltajuutta ja juurin tuolloin ihmistä ja perhettä ei saa jättää yksin. Kun hätä on suurimmillaan ja omia asioita ei pysty hoitamaan, tulisi avun olla helposti saatavilla. Avun tulisi saavuttaa nekin, jotka eivät sitä itse jaksakaan hakea. Yhteiskunta saa panostuksen moninkertaisena takaisin, kun lapsiperheen äitiä tai isää ei jätetä ongelmien kanssa yksin. Samalla kun vanhempia autetaan elämässä eteenpäin, autetaan myös perheen lapsia eteenpäin.